

تحلیل محتوای کتاب درسی قرآن و پیام های آسمانی دوره ابتدایی براساس مولفه سلامت اجتماعی

امیر عظیمی گلوگاهی^۱

معصومه باقرپور^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۲۷

چکیده

تحقیق حاضر با هدف بررسی تحلیل محتوای کتاب درسی قرآن و پیام های آسمانی دوره ابتدایی براساس مولفه های سلامت اجتماعی صورت گرفت. از حیث هدف کاربردی و روش تحقیق توصیفی از نوع تحلیل محتوا است. جامعه آماری پژوهش، تعداد ۱۱ جلد کتاب های درسی قرآن و پیام های آسمانی دوره ابتدایی در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ می باشد. بدین ترتیب کل جامعه آماری به لحاظ توجه به سلامت اجتماعی و مؤلفه های آن مورد بررسی و تحلیل محتوا مضمون قرار گرفته است و معیار توصیف، توجه به سلامت اجتماعی و مولفه های آن بود. در این مرحله داده های حاصل از فرم تحلیل محتوا مضمون، طبقه بندی و از آمار توصیفی (جدول فراوانی، درصد و میانگین) و تحلیل کیفی استفاده شد. یافته ها نشان داد از مجموع فراوانی مولفه های سلامت اجتماعی در کتاب درسی قرآن دوره ابتدایی برابر ۲۱ مورد بوده است. که ۱۴ درصد مربوط به شکوفایی اجتماعی، ۹ درصد مربوط به انطباق اجتماعی، ۲۴ درصد مربوط به انسجام اجتماعی، ۵ درصد مربوط به پذیرش اجتماعی و ۴۸ درصد مربوط به مشارکت اجتماعی می باشد. مجموع فراوانی مولفه های سلامت اجتماعی در کتاب درسی پیام های آسمانی دوره ابتدایی برابر ۷۷ مورد بوده است. که ۱۱ درصد مربوط به شکوفایی اجتماعی، ۲۳ درصد مربوط به انطباق اجتماعی، ۲۷ درصد مربوط به انسجام اجتماعی، ۱۰ درصد مربوط به پذیرش اجتماعی و ۲۹ درصد مربوط به مشارکت اجتماعی می باشد.

کلیدواژه ها: کتاب درسی قرآن، پیام های آسمانی، سلامت اجتماعی

^۱ گروه علوم تربیتی، واحد بندرگز، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرگز، ایران (نویسنده مسئول) azimiamir9835@gmail.com

^۲ گروه علوم تربیتی، واحد بندرگز، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرگز، ایران Ma.Bagherpur@iau.ac.ir

مقدمه

مهم ترین دوره تحصیلی در تمام نظام های آموزش پرورش جهان ، دوره ابتدایی است ، زیرا بیشترین شکل گیری شخصیت و رشد همه جانبه فرد در جامعه در این دوره صورت می گیرد. دوره ابتدایی، دوره تکاملی خانواده با کودک سن مدرسه طبق نظریه تکامل خانواده دووال، در رشد مفاهیم و معانی اموری که کودک در زندگی روزمره با آن مواجه است، نقش مهمی بر عهده دارد(مرادی و همکاران، ۱۳۹۴) این دوره تدوام بخش تکوین شناختی، زیستی و اجتماعی کودک در جامعه می باشد و دوره ای است که در آن ، فرصت و موقعیت مناسبی برای تحصیل ، تربیت و یادگیری شیوه ارتباط صحیح با دیگران برای کودک فراهم می گردد و استعداد های هر کودک به تدریج شکوفا می شود(عظیمی، ۱۴۰۱، ص ۸۴). و نقش بسزایی در سلامت اجتماعی کودک دارد. یکی از محورهای ارزیابی سلامت اجتماعی جوامع مختلف، سلامت اجتماعی افراد آن جامعه به ویژه کودکان آن جامعه است. سلامت اجتماعی نقش مهمی در تضمین پویایی و کارآمدی کودکان هر جامعه دارد. (مرادی و همکاران، ۱۳۹۴) بر همین اساس نیز متخصصان تعلیم و تربیت در هر جامعه ای اعتقاد دارند که شکوفایی و سعادت و رشد اجتماع به کمک نظام تربیتی مترقی، علمی و سالم حاصل می گردد. چنین امکانی هنگامی فراهم خواهد شد که دست اندرکاران نظام آموزشی جهت دست یابی به این مهم به برنامه ریزی سنجیده آموزشی و درسی اقدام نمایند در همین راستا محتوای برنامه های درسی در برگیرنده اساسی ترین خط مشی های اجرایی برای نیل به هدف های تعلیم و تربیت هستند(پورظهیر، ۱۳۹۵).

یکی از مهمترین کتاب های درسی جهت تحلیل محتوا، کتاب های درسی قرآن و پیام های آسمانی دوره ابتدایی از منظر مولفه های سلامت اجتماعی است. اگر بخواهیم خط مشی های اساسی کتاب های درسی قرآن و پیام های آسمانی دوره ابتدایی را در زمینه چگونگی برخورداری از مولفه های سلامت اجتماعی بازشناسی کنیم، باید به کتاب های درسی مربوطه مراجعه کنیم؛ زیرا در نظام تربیت رسمی و عمومی ایران، بیشتر تجربه ها و فرصت های تربیتی در چارچوب کتاب درسی ارائه، و بیشترین فعالیت ها و تجربه آموزشی دانش آموز و معلم بر محور آن سازماندهی می شود(شربتبی، ۱۴۰۱). سلامت اجتماعی به عنوان یکی از ابعاد سلامتی انسان در کنار ابعاد جسمی و روانی نقش مهمی در تعادل زندگی اجتماعی هر انسانی دارد و پوشش فراگیر آن در جامعه می تواند موجبات توسعه ی اجتماعی را فراهم سازد (مینستری، ۲۰۱۲). سلامت اجتماعی این گونه تعریف شده است:

ارزش گذاری شرایط یک فرد و کارایی او در جامعه، که این بازتابی از سلامت اجتماعی مثبت می باشد (کیبیز: ۱۹۹۸). مولفه های مورد استفاده در پژوهش حاضر بر اساس نظریه کیبیز که سلامت اجتماعی را پنج بعد انسجام، پذیرش، شکوفایی، مشارکت و انطباق اجتماعی می داند، انتخاب شده است. منظور از انطباق اجتماعی، ارزیابی یک فرد با در نظر گرفتن کیفیت همراهی او با جامعه اطرافش است (کیبیز، ۱۹۹۸). مشارکت اجتماعی عبارت است از ارزیابی ارزش اجتماعی که فرد دارد و شامل این عقیده است که آیا فرد جزیی مهم از جامعه است و چه ارزشی را به جهان خود اضافه می کند. انسجام اجتماعی قابل قیاس با بی معنا بودن زندگی است و شامل دیدگاه هایی می شود که جامعه قابل سنجش و قابل پیش بینی است. از حیث روان شناختی، افراد سالم زندگی شخصی خود را با معنا و منسجم می بینند. شکوفایی اجتماعی، شامل درک افراد از این موضوع است که آنها هم از رشد اجتماعی سود خواهند برد و این که نهادها و افراد حاضر در جامعه به شکلی در حال شکوفایی اند که نوید توسعه بهینه را می دهد. پذیرش اجتماعی نسخه اجتماعی پذیرش خود است. افرادی که نگرش مثبتی به شخصیت خود دارند و جنبه های خوب و بد زندگی خود را توامان می پذیرند نمونه هایی از سلامت روانی و اجتماعی هستند (بهراد فر و جوادی، ۱۳۹۷). به نظر می رسد، سلامت اجتماعی و مولفه های آنها از جمله متغیرهای هستند که در سازمان آموزش و پرورش و بخصوص کتاب های درسی قرآن و پیام های آسمانی دوره ابتدایی باید جایگاه ویژه ای داشته باشد؛ چراکه محتوای برنامه های درسی باید به گونه ای طراحی و تدوین شود، تا نیاز به برقراری ارتباطات اجتماعی را در دانش-آموزان ارتقاء دهد.

نتایج پژوهش ها نشان داد سلامت اجتماعی زمانی محقق خواهد شد که توجه ویژه ای به شکل گیری رابطه سرمایه اجتماعی، سیاستگذاری و آموزشی با هم شود و چگونگی رابطه آنها با مولفه های سلامت اجتماعی، نقش تعیین کننده ای در تحقق سلامت اجتماعی خواهد داشت (نصراله زاده و جعفرزاده ۱۳۹۹). ایزدی و همکاران (۱۳۸۹) در مطالعه ای با عنوان تجزیه و تحلیل محتوای کتاب های درسی دوره ابتدایی (فارسی (بخوانیم)، فارسی (بنویسیم)، علوم، هدیه های آسمانی، هدیه های آسمانی (کتاب کار)، قرآن و تعلیمات اجتماعی) بر اساس مولفه های آموزش سلامت، نشان دادند، مولفه ورزش و تحرک بدنی بیش از سایر مولفه ها توجه شده و کمترین میزان توجه به مساله بیماری ها مربوط بوده است؛ ضمن اینکه هر یک از شاخص های مولفه های مذکور به صورت متوازن مورد توجه قرار نگرفته

و کتاب های درسی به یک نسبت مولفه های آموزش سلامت را پوشش نداده اند. همچنین نتایج پژوهش آشوری و همکاران (۱۳۹۶) با عنوان تحلیل محتوای کتاب های درسی دوره ابتدایی بر اساس مولفه های آموزش وسلامتی دانش آموزان ابتدایی نشان دادند، مولفه ورزش و تحرک بدنی بیش از سایر مولفه ها توجه شده و کمترین میزان توجه به مساله بیماری ها مربوط بوده است؛ ضمن اینکه هر یک از شاخص های مولفه های مذکور به صورت متوازن مورد توجه قرار نگرفته و کتاب های درسی به یک نسبت مولفه های آموزش سلامت را پوشش نداده اند. عظیمی (۱۴۰۱) در پژوهشی به بررسی تحلیل محتوای کتاب های هدیه های آسمانی بر اساس مولفه های آموزش بهداشت و ارتقای سلامت دانش آموزان چهارم و پنجم و شش دوره ابتدایی پرداخت. یافته های حاصل از فراوانی نشان می دهند که بیشترین ضریب بهنجار در بین مولفه های سلامت در پایه چهارم، پنجم و شش دوره ابتدایی مربوط به مولفه سلامت روان با مقدار (۳/۱۷) و کمترین ضریب اهمیت به کنترل و پیشگیری از بیماری ها و معلویت مجموعاً با مقدار (۱٪) می باشد. لذا از آنجایی که سلامت اجتماعی در جامعه یکی از اساسی ترین نیازهای فرد و جامعه است، فقدان آن پیامدهای ناگواری برای سلامتی افراد جامعه در پی دارد بر همین اساس تحقیق حاضر در پی پاسخگویی به این سوال است که میزان برخورداری کتاب های درسی قرآن و پیام های آسمانی دوره ابتدایی بر اساس مولفه های سلامت اجتماعی به چه میزان است؟

روش پژوهش

از حیث هدف کاربردی و روش تحقیق توصیفی از نوع تحلیل محتوا است. جامعه آماری پژوهش، تعداد ۱۱ جلد کتاب های درسی قرآن و پیام های آسمانی دوره ابتدایی درسال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ می باشد. کل جامعه آماری به لحاظ توجه به مولفه های سلامت اجتماعی آنها مورد بررسی و تحلیل محتوا مضمون قرار گرفت و معیار توصیف، توجه به سلامت اجتماعی و مفاهیم و مولفه های آن می باشد. این کتاب ها با توجه به ماهیت موضوع انتخاب شدند. در پژوهش حاضر برای تحلیل کتاب های درسی قرآن و پیام های آسمانی دوره ابتدایی به لحاظ مولفه های سلامت اجتماعی از فهرست واریسی یا همان فرم تحلیل محتوا مضمون (فهرست واریسی را به نام های چک لیست، سیاهه رفتار، فهرست بررسی و فهرست بازبینی نیز می نامند) استفاده شد. فرم تحلیل محتوا که از انواع ابزارهای سنجش مشاهده ای است توسط محقق و معلمین کتاب های درسی قرآن و پیام های آسمانی دوره ابتدایی با توجه به اهداف و انتظارهایی که در هر فعالیت آموزشی، مهارتی و نگرشی که از دانش

آموزان در ۶ دوره تحصیلی وجود دارد با سنجه های ساده، قابل فهم، روشن و مشخص به صورت فهرستی فراهم خواهد شد. مؤلفه ها و شاخص های اصلی این فهرست بر اساس اهداف آموزشی کتاب های درسی قرآن و پیام های آسمانی دوره ابتدایی است. برای تحلیل محتوای کتاب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی از منظر مولفه های سلامت اجتماعی، از واحد تحلیل، مضمون استفاده شد. به این صورت که ابتدا فهرست واری نسبتاً کوتاه تنظیم شد، دوم این که در این فهرست هر یک از مواد یا سنجه های مورد ارزشیابی به طور کاملاً روشن بیان شد، سوم این که هر مولفه در نظر گرفته شده تنها بر یک رفتار و یا یک ویژگی قابل مشاهده تاکید داشت، همچنین فقط ویژگی های مهم در فهرست واری منظور شد و نیز سنجه های فهرست واری به گونه ای تنظیم شد که کل فهرست را بتوان به سادگی مورد استفاده قرار داد و بررسی و تحلیل محتوای کتاب های درسی قرآن و پیام های آسمانی دوره ابتدایی به ترتیب زیر اجرا گردید: الف- مطالعه مبانی علمی و مفاهیم مرتبط با مولفه های سلامت اجتماعی: در این مرحله مبانی علمی و مفاهیم و نظریه های مربوط با سلامت اجتماعی در کتاب های درسی قرآن و پیام های آسمانی دوره ابتدایی مورد بررسی قرار گرفت. ب- ساخت فهرست واری و تهیه فرم تحلیل محتوا: در این مرحله با توجه به مبانی علمی و هدف های تحقیق، فهرست واری تحلیل محتوا ساخته خواهد شد که این فرم ۵ مولفه سلامت اجتماعی (شکوفایی اجتماعی، انطباق اجتماعی، انسجام اجتماعی، پذیرش اجتماعی، مشارکت اجتماعی) است. محقق جهت تهیه تولید یک فهرست واری خوب بر اساس مولفه اصلی شناسایی شده سلامت اجتماعی با کمک معلمان آموزش دهنده کتاب های درسی قرآن و پیام های آسمانی رعایت سه نکته را مورد توجه قرار داد: اول اینکه هر یک از انتظارات خود را در زمینه آموزشی یا سایر زمینه ها تهیه نمود به گونه ای که به تحقق این انتظارات بیانجامد؛ در مرحله بعد فعالیت ها و شواهد تحقق انتظار آموزشی ملاک مورد نظر، به صورت عبارت ها و جملات کوتاه ولی واضح و قابل مشاهده نوشته شد و سوم اینکه ترتیب زمانی مواد و سنجه های فهرست واری رعایت خواهد شد. ج- تعیین واحدهای تحلیل: مضمون ها به عنوان واحد تحلیل در نظر گرفته شده اند. مضمون ترکیبی خاص از واژه ها و افکار به شکل عبارت، جمله یا حتی پاراگراف است. عبارت یا مضمون اغلب یک جمله و یا یک گزاره درباره یک چیز است. روایی ابزار اندازه گیری: برای تعیین روایی فهرست واری تحلیل محتوا، از روش روایی صوری، محتوایی و نظر متخصصان استفاده شد. به این ترتیب که فرم اولیه تحلیل محتوای کتاب های درسی قرآن و پیام های آسمانی دوره ابتدایی از لحاظ توجه به مؤلفه های

مورد بحث در اختیار چند نفر از اساتید (رشته های الهیات، علوم قرآنی و علوم تربیتی) برای تغییر و یا اصلاح قرار گرفت. پایایی: همچنین برای تأمین پایایی ابزار اندازه گیری از فرمول ویلیام اسکات (۱۹۹۵) استفاده شد (اسکات، ۲۰۱۲).. بدین صورت که فرم تحلیل محتوا در اختیار پنج نفر از صاحب نظران این رشته (اساتید رشته های الهیات، علوم قرآنی و علوم تربیتی) قرار خواهد گرفت و مقدار ضریب توافق آنها بدست خواهد آمد. در این مرحله داده های حاصل از فرم تحلیل محتوا، طبقه بندی خواهد شد و از آمار توصیفی (جداول فراوانی، درصد و میانگین) و تحلیل های کیفی استفاده شد.

یافته ها

تحلیل محتوای کتاب درسی قرآن دوره ابتدایی براساس میزان برخورداری از مولفه های سلامت اجتماعی چگونه است؟

جدول ۱. توزیع فراوانی تحلیل محتوای کتاب درسی قرآن دوره ابتدایی براساس میزان برخورداری از مولفه های سلامت اجتماعی

مقیاس	مشارکت اجتماعی	پذیرش اجتماعی	انسجام اجتماعی	انطباق اجتماعی	شکوفایی اجتماعی	مجموع
فراوانی	۱۰	۱	۵	۲	۳	۲۱
درصد فراوانی	۴۸%	۵%	۲۴%	۹%	۱۴%	۱۰۰%

بر اساس جدول شماره ۱ مجموع فراوانی مولفه های سلامت اجتماعی در کتاب درسی قرآن دوره ابتدایی برابر ۲۱ مورد بوده است. که ۱۴ درصد مربوط به شکوفایی اجتماعی، ۹ درصد مربوط به انطباق اجتماعی، ۲۴ درصد مربوط به انسجام اجتماعی، ۵ درصد مربوط به پذیرش اجتماعی و ۴۸ درصد مربوط به مشارکت اجتماعی می باشد..

تحلیل محتوای کتاب درسی پیام های آسمانی دوره ابتدایی براساس برخورداری از مولفه های سلامت اجتماعی چگونه است؟

جدول ۲. توزیع فراوانی تحلیل محتوای کتاب درسی پیام های آسمانی دوره ابتدایی براساس میزان برخورداری از مولفه های سلامت اجتماعی

مؤلفه	شکوفایی اجتماعی	انطباق اجتماعی	انسجام اجتماعی	پذیرش اجتماعی	مشارکت اجتماعی	مجموع
فراوانی	۹	۱۸	۲۱	۸	۲۱	۷۷
درصد فراوانی	۱۱٪	۲۳٪	۲۷٪	۱۰٪	۲۹٪	۱۰۰٪

بر اساس جدول شماره ۲ مجموع فراوانی مولفه های سلامت اجتماعی در کتاب درسی پیام های آسمانی دوره ابتدایی برابر ۷۷ مورد بوده است. که ۱۱ درصد مربوط به شکوفایی اجتماعی، ۲۳ درصد مربوط به انطباق اجتماعی، ۲۷ درصد مربوط به انسجام اجتماعی، ۱۰ درصد مربوط به پذیرش اجتماعی و ۲۹ درصد مربوط به مشارکت اجتماعی می باشد.

آنتروپی شانون

برای تحلیل داده ها، روش های بسیاری ارائه شده است که اساس آن ها درصدگیری از فراوانی مقوله ها است. این روش ها مشکلات محاسباتی خاص خود را دارند که از اعتبار نتایج آن ها می کاهد. در تحقیقات کیفی و تحلیل محتوا از روش آنتروپی شانون می توان استفاده کرد. روش آنتروپی شانون برگرفته از نظریه دستگاه ها است.

جدول ۳. ماتریس تصمیم گیری (X)

مؤلفه ها	کتاب درسی قرآن	پیام های آسمانی
شکوفایی اجتماعی	۳	۹
انطباق اجتماعی	۲	۱۸
انسجام اجتماعی	۵	۲۱
پذیرش اجتماعی	۱	۸
مشارکت اجتماعی	۱۰	۲۱

جدول ۴. وزن نهائی مؤلفه‌ها با انترویی شانون

شاخص	فراوانی	نرمال	لگاریتم	عدم اطمینان E _j	ضریب اهمیت W _j	رتبه
شکوفایی اجتماعی	۱۱	۰,۰۳۳۳	-۰,۱۱۳	۰,۰۲۹۶	۰,۰۳۰۹	۴
انطباق اجتماعی	۲۰	۰,۰۳۴۱	-۰,۱۱۷	۰,۰۳۰۱	۰,۰۳۱۵	۳
انسجام اجتماعی	۲۶	۰,۰۳۷۰	-۰,۱۲۲	۰,۰۳۱۹	۰,۰۳۳۳	۲
پذیرش اجتماعی	۹	۰,۰۲۹۶	-۰,۱۰۴	۰,۰۲۷۲	۰,۰۲۸۴	۵
مشارکت اجتماعی	۳۱	۰,۰۴۰۷	-۰,۱۳۰	۰,۰۳۴۱	۰,۰۳۵۵	۱

بر اساس نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر، مؤلفه‌های ذیل به ترتیب از اهمیت بالاتری در متون، تصاویر و فعالیت‌های کتب مذکور برخوردار بوده است:

مؤلفه مشارکت اجتماعی، در اولویت اول قرار دارد.

مؤلفه انسجام اجتماعی، در اولویت دوم قرار دارد.

مؤلفه انطباق اجتماعی، در اولویت سوم قرار دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر با هدف بررسی تحلیل محتوای کتاب درسی قرآن و پیام‌های آسمانی دوره ابتدایی براساس مولفه‌های سلامت اجتماعی صورت گرفت. از حیث هدف کاربردی و روش تحقیق توصیفی از نوع تحلیل محتوا است. یافته‌های حاصل از این فرض تحقیق نشان داد یافته‌های حاصل از این فرض تحقیق نشان داد مجموع فراوانی مولفه‌های سلامت اجتماعی در کتاب درسی قرآن دوره ابتدایی برابر ۲۱ مورد بوده است. که ۱۴ درصد مربوط به شکوفایی اجتماعی، ۹ درصد مربوط به انطباق اجتماعی، ۲۴ درصد مربوط به انسجام اجتماعی، ۵ درصد مربوط به پذیرش اجتماعی و ۴۸ درصد مربوط به مشارکت اجتماعی می‌باشد. این یافته پژوهش همسو با یافته‌های پژوهش سلطانی فلاح و سعیدی (۱۳۹۹)، ایزگار (۲۰۲۰)، در تبیین این یافته پژوهش باید گفت مهمترین رویکرد برنامه‌ی جدید آموزش قرآن، مبنا قرار دادن آموزش جامع قرآن است و در واقع آموزش جامع قرآن فرایندی است برای دست یابی به توانایی قرائت صحیح درک معنا، تدبر در آیات و آشنایی با معارف قرآن به منظور تقویت ایمان عمل صالح و انس با قرآن کریم. لذا از آنجایی که محتوای کتاب درسی قرآن دارای آیه‌ها یا عبارت قرآنی کوتاه و زیبایی است که حاوی پیامی بلند و ارزشمند در باره‌ی موضوعات اعتقادی، اخلاقی،

تربیتی، اجتماعی و ... است به دلیل اینکه قالب شعارگونه دارد، قابل درک برای کودکان است، موجز و پر معناست و دانش آموزان ابتدایی می توانند مثال ها و نمونه هایی عملی برای آن ذکر کنند این محتوا می تواند تحقق بخش سلامت اجتماعی در دانش آموزان باشد. از طرفی باید گفت انسان موجودی اجتماعی است که تنها در سایه زندگی اجتماعی می تواند استعدادهایی بارور کند که زمینه ساز تکامل و پیشرفت او به سوی کمال است؛ اما انسان زمانی می تواند از زندگی اجتماعی برای ابزاری برای رسیدن به کمال استفاده کند که هم اجتماع، اجتماعی سالم باشد؛ و هم فرد، که سازنده اصلی این اجتماع است، دارای رفتارهایی هنجار و سالم باشد. به بیان دیگر، سلامت اجتماعی افراد برای ساخت جامعه ای سالم که انسان پرور باشد، ضروری است. عدم سلامت اجتماعی، باعث معضلات اجتماعی فراوانی می شود. برای داشتن جامعه ای سالم، بهترین راهکارها در ایجاد و حفظ سلامت اجتماعی افراد را می توان در آیات قرآن که از جانب خالق انسان بیان شده است و از طریق آموزش آن در دوران کودکی، جستجو کرد.

یافته های حاصل از این فرض تحقیق نشان داد مجموع فراوانی مولفه های سلامت اجتماعی در کتاب درسی پیام های آسمانی دوره ابتدایی برابر ۷۷ مورد بوده است. که ۱۱ درصد مربوط به شکوفایی اجتماعی، ۲۳ درصد مربوط به انطباق اجتماعی، ۲۷ درصد مربوط به انسجام اجتماعی، ۱۰ درصد مربوط به پذیرش اجتماعی و ۲۹ درصد مربوط به مشارکت اجتماعی می باشد. این یافته پژوهش همسو با یافته های پژوهش شربتی (۱۴۰۱)، سلطانی فلاح و سعیدی (۱۳۹۹) می باشد. در تبیین این یافته پژوهش باید گفت از دیدگاه سازمان جهانی بهداشت، سلامتی به مفهوم رفاه کامل جسمی، روانی و اجتماعی است. از منظر اسلام، این ابعاد در همسویی با آموزه ها و رهنمودهای قرآنی است که ضامن حرکت تکاملی و سلامت روحی انسان می شود بگونه ای که آموزه های اسلامی گنجانده شده در کتاب درسی پیام های آسمانی زمینه ای را فراهم ساخته است تا دانش آموزان از طریق دریافت مفاهیم قرآنی از طریق کتاب های پیام های آسمانی با خلوص نیت در انجام کارها و شریک قرار ندادن در انجام کارهای شایسته بستر ساز لقای پروردگار به سلامت اجتماعی پایدار برسند. از طرفی طبق نظریه ((رابرتسون اسمیت)) دین دو کارکرد دارد: یکی تنظیم رفتار فردی برای خیر همگان و دیگری برانگیختن احساس اشتراک و وحدت اجتماعی. او فرامین آسمانی و دینی را وحدت زا و تحکیم بخش اشتراک اجتماعی می داند. همچنین ((امیل دورکیم)) نیز نقش فرامین آسمانی را در ایجاد همبستگی و انسجام اجتماعی می داند. او می گوید هر دینی پیام های مختص به خود را دارد که

برای کارکرد درست زندگی اخلاقی ما، همان اندازه ضرورت دارند که خوراک برای حفظ زندگی جسمانی ما لازم است؛ زیرا از طریق همین گروه های اجتماعی خود را تأیید و حفظ می کنند». بنابراین از آنجایی که در کتاب درسی پیام های آسمانی و محتوای این کتاب ها برخاسته از دین است. لذا به مولفه های سلامت اجتماعی شامل (شکوفایی اجتماعی، انطباق اجتماعی، انسجام اجتماعی، پذیرش اجتماعی و مشارکت اجتماعی) توجه ویژه ای شده است.

منابع

- آشوری، حمید؛ آذریان، محمد، فضلی راد، عیسی و اسپید، معصومه (۱۳۹۶). تحلیل محتوای کتاب های درسی دوره ابتدایی بر اساس مولفه های آموزش و سلامتی دانش آموزان ابتدایی. تحلیل محتوای کتاب های درسی دوره ابتدایی بر اساس مولفه های آموزش و سلامتی دانش آموزان ابتدایی: ۱۷-۱.
- ایزدی، صمد، صالحی، عمران ابراهیم، فتحی و اجارگاه، کوروش و عابدینی بلترک، میمنت (۱۳۹۶). تجزیه و تحلیل محتوای کتاب های درسی دوره ابتدایی بر اساس مولفه های آموزش سلامت. نوآوری های آموزشی، ۹(۳۳): ۱۳۹-۱۶۲.
- بهرادی فر، امیر و جوادی، اکرم (۱۳۹۷). فراتحلیلی بر پژوهشهای انجام گرفته در سلامت اجتماعی، ماهنامه آفاق علوم انسانی، شماره ۱۵: ۷۳-۹۶.
- پور ظهیر، تقی (۱۳۹۸). مقدمه ای بر برنامه ریزی آموزشی و درسی. تهران: نشر آگه.
- خانقلی، سمیرا. (۱۴۰۰). تحلیلی بر نقش کارکرد خانواده در سلامت اجتماعی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر بندر ترکمن. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور واحد بهشهر.
- شربت، محمد. (۱۴۰۱). بررسی مولفه های نیازهای معنوی از دیدگاه اسلام در کتاب های هدیه های آسمانی دوره ابتدایی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد واحد بندرگز.
- سلطانی فلاح، امیرحسین و سعیدی، الهام. (۱۳۹۹). تحلیل محتوایی کتاب های هدیه های آسمان دوره ابتدایی با توجه به ساحت اعتقادی. عبادی و اخلاقی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. پنجمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش. ۳(۱): ۱-۱۳.
- سلیمانپور، جواد. (۱۳۸۹). برنامه ریزی درسی با تأکید بر تدوین محتوای درسی فعال و کاربرد تحلیل محتوا، تهران: انتشارات احس.
- عظیمی، محمد (۱۴۰۱). تحلیل محتوای کتاب های هدیه های آسمانی بر اساس مولفه های آموزش بهداشت و ارتقای سلامت. سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت. ۶(۱): ۸۱-۹۱.

مرادی، اکرم. سجادی، حمیرا. محققى کمال، سیدحسن. وامقى، مروئنه. حسینی تشنیزی، سعید و قائد امینی، غلامرضا. (۱۳۹۴) بررسی سلامت اجتماعی کودکان کار مراجعه کننده به مراکز حمایت از حقوق کودکان تهران در سال ۱۳۹۳. مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان ۱۴(۱۱): ۹۷۸-۹۸۸.

نصراله زاده، محمد جواد، جعفرزاده داشبلاغ، داریوش. (۱۳۹۹). ارائه مدل راهبردی چند لایه تحقق سلامت اجتماعی. مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۸(۵)، ۶۶-۸۰.

Izgar, G. (2020). A Study of Religious Education Course Books in Terms of Values Education: The Case of Turkey. *Journal of Education and E-Learning Research*, 6(1), 10–16

Shekari A, Rahimi H , Gharba M. (2014) Pathology of Ethical Education from a Hidden Curriculum Perspective (Case Study: Kashan University.) *Higher Education Curriculum Studies*.;5(9):124-143. [Persian].

Tahmasebpour M, BanihashemKaleibar MH, Golchin K.(2017) Prediction of high-risk behaviors based on personality traits in drug addicts. *Contemp Psychol*;12(Special Issue):1125-9. [Persian]

Ministry .(2012). health and medical education, Social determinants of health. health-related quality of life and perceived satisfaction with life. Quality of life.

Content Analysis of the Qur'an textbook and heavenly messages of the elementary school based on social health component

Amir Zimi Galugahi¹, Masumeh Bagherpur²

Abstract

The present research was conducted with the aim of analyzing the content of the Qur'an textbook and the heavenly messages of the elementary school based on the components of social health. In terms of practical purpose and descriptive research method, it is content analysis type. The statistical population of the research is the number of 12 volumes of textbooks of the Qur'an and the heavenly messages of the elementary school in the academic year of 2023. In this way, the entire statistical population has been examined and content analyzed in terms of attention to social health and its components, and the description criterion was attention to social health and its components, so sampling was done in a targeted manner. At this stage, the data obtained from the content analysis form was classified, and descriptive statistics (Fraud tables, percentages and averages) and qualitative analysis were used. The findings showed that the total frequency of social health components in the elementary Quran textbook was equal to 21 items. 14% related to social prosperity, 9% related to social adaptation, 24% related to social cohesion, 5% related to social acceptance and 48% related to social participation. is. The total frequency of social health components in the textbook of Heavenly Messages of the elementary school is equal to 77 items. Of which 11% are related to social prosperity, 23% are related to social adaptation, 27% are related to social cohesion, 10% are related to social acceptance and 29% are related to social participation.

Keywords: Qur'an Textbook, Heavenly Messages, Social Health